

મહોપાધ્યાય ચારિત્રનન્દી વિરચિત ચતુર્દશ પૂર્વ પૂજા ॥

સં. વિજયશીલચન્દ્રસૂરિ

ઋતરગચ્છીય વાચક ચારિત્રનન્દીની રચેલી એક પૂજા અહીં પ્રસ્તુત છે. જિનેશ્વરની મૂર્તિ અને જૈન આગમશાસ્ત્ર-આ બે જૈન સંઘમાં સર્વોચ્ચ પૂજનીય તત્ત્વો મનાયાં છે. તે બંનેની વિવિધ પ્રકારે પૂજા કરવાનું જૈન શાસ્ત્રોમાં વિધાન છે. તે વિધાનને મધ્યકાલના અનેક જૈન કવિઓએ સંગીતમય ગેય રચના, જેને 'પૂજા' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે તે, રૂપે ઢાળ્યું છે, ગાયું છે, વર્ણવ્યું છે. એ પરમ્પરાને અનુસરીને રચાયેલી આ ૧૪ પૂર્વ-પૂજા છે. નવા જ વિષયને લઈને રચાયેલી આ પૂજા, વિદ્વદ્ભોગ્ય હોવા છતાં અપૂર્વ છે અને રુચિતર્પક છે.

જૈન સંઘનાં શાસ્ત્રો 'આગમ'ના નામે ઓળખાય છે. તીર્થંકરના ગણધરોએ રચેલ તે આગમોને 'દ્વાદશાંગી પ્રવચન'ના નામે ઓળખવામાં આવે છે. દ્વાદશાંગી એટલે ૧૨ અંગ. તેમાં બારમા 'દૃષ્ટિવાદ' નામક અંગના મુખ્ય ૫ પ્રકાર છે : ૧. પરિકર્મ, ૨. સૂત્ર, ૩. પૂર્વ, ૪. ચૂલિકા, ૫. અનુયોગ. પરિકર્મના સાત ભેદ છે. સૂત્રના ૨૨ ભેદ છે, જે વિભિન્ન દૃષ્ટિ-મતને અનુસરીને ૮૮ ભેદોમાં પથરાય છે. પૂર્વ ૧૪ છે, તેમાં વસ્તુ, પાહુડ, પાહુડિયા, इत्यादि પેટાવિભાગો હોય છે. ચૂલિકા પણ એક વિશિષ્ટ ઉપવિભાગ છે, જે ૧૪ પૈકી પ્રથમ ૪ પૂર્વમાં જ હોય છે. અનુયોગના બે પ્રકાર છે : પ્રથમાનુયોગ તથા ગણિકાનુયોગ.

આ તમામ વિષય પારિભાષિક શબ્દાવલીમાં જ નિરૂપવાનો હોઈ રચના જરા ક્લિષ્ટ વા ગહન બને તો તેમાં કશું અજુગતું કે અરુચિકર નથી સમજવાનું. એ પરિભાષા તેના જાણકાર પાસેથી સમજવાની કોશીશ કરવી એ જ તેનો ઉકેલ હોય. કવિએ કઠિન પરિભાષાને, પોતાના ચિત્તમાં વ્યાપેલી તત્ત્વપ્રીતિ તથા જ્ઞાનોપાસનાના આલમ્બને, કાવ્યદેહે ઢાળી છે, તથા જૂના ગેય ઢાળોમાં ગાઈ છે, તેમાં તેમનું કવિકર્મ સાર્થક બની રહે છે.

કુલ ૨૧ ઢાળોમાં પથરાયેલ આ પૂજામાં પ્રથમ પાંચ ઢાળો કુસુમાંજલિરૂપ વિધાનની છે. તેમાં કર્તાએ દૃષ્ટિવાદના મૂળ પાંચ પ્રકારોનું વર્ણન આપેલ છે. તે પછી ૧૪ ઢાળોમાં ૧૪ પૂર્વનું વર્ણન છે. શાસ્ત્રોમાં જેવું

વર્ણન હોય તેનો જ અનુવાદ કરવો - એ આ પ્રકારની રચનાની આવશ્યક શરત હોય છે, જેને કવિ બરાબર અનુસર્યા છે. ૨૦મી ઢાઢમાં (તથા તે પહેલાંનાં કાવ્યોમાં) કવિની પ્રશસ્તિ છે, અને તે પછી 'કલશ' ની ઢાઢ છે. છેક છેલ્લે, પૂજા પત્યા પછી, દૃષ્ટિવાદશાસ્ત્રની તત્ત્વગર્ભિત આરતી છે, જે અધ્યાત્મરસિક જિજ્ઞાસુઓને ખૂબ રુચિકર બને તેમ છે.

* રચનાના પ્રારંભે 'ચારિત્રપાર્શ્વજિનેશ્યો નમઃ' તેમજ 'પ્રણમું સંયમપાસ જિણ' એવાં વાક્ય લખીને કવિએ પોતાનું નામ પળ સૂચવ્યું છે, સાથે પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું એક નવું નામ પળ નિરમ્યું છે. * કવિ સંસ્કૃતના વિશેષજ્ઞ છે તેવું તેમણે પ્રત્યેક પૂજાના અન્તમાં આપેલ સંસ્કૃત કાવ્યો વાંચતાં પ્રતીત થાય છે. * સંખ્યા જણાવવા માટે કવિ ઠેરઠેર ઝાસ સંજ્ઞાઓ જ પ્રયોજે છે. દા.ત. ૭ માટે નગ, ૮ માટે ઇમ વગેરે; તે ઝાસ ધ્યાનાર્હ છે.

ઝરતરગચ્છના જિનરાજસૂરિ, તેમના પાઠક રામવિજય, તેમની પરમ્પરા ક્રમશઃ સુઘર્ષ (?) → પદમર્ષ → કનકર્ષ → મહિમર્ષ → ચિત્રકુમાર → નિધિઉદય (કે ઉદયનિધિ ?) → ચારિત્રનન્દી આમ પંક્તિઓ પરથી ઉકલે છે. આમાં ક્ષતિ હોય તો સુધારી શકાય. સંવત ૧૮૧૫ માં આ પૂજા કવિએ રચી છે તે તેમણે જ નોંધ્યું છે.

નિજી સંગ્રહની ૧૨ પત્રોની એક પ્રતિના આધારે આ સમ્પાદન કરેલ છે. અન્તમાં કોઈ લેખકનો તથા લેખનવર્ષનો ઉલ્લેખ નથી, તેમજ લખાણ શુદ્ધપ્રાય છે, તે જોતાં કર્તાની સ્વહસ્તલિખિત આ પ્રતિ હોય તો બનવાજોગ છે. કેવલ પરિભાષિક શબ્દાવલીનો વિનિયોગ આમાં થયો હોવાથી શબ્દકોશ આપવાનું જરૂરી નથી માન્યું.

*

શ્રીચારિત્રનન્દિવિરચિત ચતુર્દશપૂર્વપૂજા

શ્રી ચારિત્ર પાર્શ્વજિનેશ્યો નમઃ ॥

અથ ચતુર્દશ પૂર્વપૂજા ॥

दोहा ॥

प्रणमुं संयम पास जिण सुभ सामी गणधार ।
चउद पूरव पूजन रचुं अभिमत फल दातार ॥१॥

ढाल ॥

जिन रयणीजी ॥ ए चाल ॥
भवि भावेंजी चउद पूरव पूजन करो ।
दृष्टिवादे जी एह भाव चित आदरो ।
इग सुइखंधजी संख्येय वसतू पाहुडो ।
पाहुडपाहुडजी पाहुडिया संख्य आवडो ॥

व्रूटक ॥

पाहुडि पाहुडिया संख्य जाणो संख्य लख पद मान जो ।
सरव भाव परूवना इहां मुनिवर हियडै आनजो ।
परिकर्म १, सूत्राणि २, पूरवगत ३, तिम अनुयोग ४, चूलिका ५,

नान ए ॥

परिकर्म नैगविध सर्वभेदे कुसुमांजलि मेलो मान ए ॥१॥

काव्यं ॥

श्रीसिद्धपंकत्यादिकशैलमूलोत्तरानिलेभोन्मितभेदभिन्नम् ।
श्रीदृष्टिवादे परिकर्मसूत्रं नमामि भक्त्या सु(शु)भदर्शनाय ॥१॥

ॐ ह्रीं श्रीदृष्टिवादे श्रीमत्परिकर्मसूत्रेभ्यः कुसुमांजलिं यजामहे स्वाहाः ॥१॥

ढाल ॥

सूत्राणी जी बीजी परूवना धार ए ।
रिजुकादी जी बावीस सूत्र विचार ए ।
मुनि भावो जी भाग विभाग मतिसार ए ।
सहु भेदे जी खगकृत्य नग अधिकार ए ॥

व्रूटक ॥

अधिकार नख युग छिन्नछेयण सूत्र ससमय जान ए ।
तिम अछिन्नछेयन सूत्रपाटी आजीविकमत मान ए ।
गुपति-नय त्रैराशि तीजै चउनय ससमय नान ए ।
इम अठ्यासी सूत्र भावें कुसुमांजलि अहिठान ए ।

काव्यं ॥

स्वपक्षकाजीविकरत्तराशिर्जिनेन्द्रसिद्धान्तगजेभसूत्रैः ।
 समन्वितं कर्मनिवारणायाहं श्रीदृष्टिवादे प्रणमामि सूत्रं ॥१॥
 न ह्रीं श्रीमद्दृष्टिवादे सूत्रेभ्यः कु० ॥२॥

ढाल ॥

दृष्टिवादेजी तीजो श्रुतिसुखधाम ए ।
 पूरवगतजी चउद भेद अभिराम ए ।
 उतपादोजी १, अग्रनीय २, वीरज ३, नाम ए ।
 अस्ति नास्तीजी ४, नान ५, सत्य ६, गुणठाम ए ।

त्रूटक ॥

गुणठाम आतम ७, करम ८, पचखान ९, विविध विद्यावाद ए १०,
 इग्यारमो अवध्य पूरव ११ प्राणावाय प्रवाद ए १२ ।
 विविध संयम भाव सूचक किरियाविशाल वखान ए १३,
 बिंदुसार ए पूरवगत १४, श्रुति कुसुमांजलि परधान ए ॥१॥

काव्यं ॥

बह्वर्थसद्भावविचारयुक्तमुत्पादकाद्यब्धिदशप्रभिन्नं ।
 श्रीदृष्टिवादे श्रुतिरत्नपुञ्जं नमाम्यहं पूर्वगतं शिवाय ॥१॥

न ह्रीं श्रीदृष्टिवादे पूर्वगतश्रुतिभ्यः कु० ३॥

ढाल ॥

अंग बारमें जी अनुयोग जुगविध भाव ए ।
 सूत्र साथेंजी अनुरूप योग ज नाव ए ।
 तिहां मूलेंजी प्रथमानुयोग वखानियै ।
 तिम बीजोजी गंडिकानुयोग पहिचानियै ॥

त्रूटक ॥

पहिचान प्रथमानुयोग सूत्रे प्रथम दरसन योगथी ।
 भव कलप जिनवर सर कल्याणक सूचना अनुयोगथी ।
 गंडिकानुयोगें कुलगरादिक प्रवर नृपकलप भाव ए ।
 तिन कारनें अनुयोग सूत्रें कुसुमांजलि मेलो धाव ए ।

काव्यं ॥

जिनेन्द्रकल्पोत्तममर्त्यकल्प-रत्नाकरं धर्मकथानुयोगैः ।
स्वसाध्यसंसाधनसाधनाय युगानुयोगागमकं यजामि ॥१॥
ॐ ह्रीं श्रीदृष्टिवादे ॥ अनुयोगसूत्रेभ्यः कु० ॥४॥

ढाल ॥

हिव चूलिकाजी पांचमो श्रुति सूत्र धार ए ।
चउ द्वादशजी गँज काँष्टां सुखकार ए ।
सहु एकत्रजी अँतिशय परिमित भाव ए ।
आदिम चउजी पूरव चूलिका ध्याव ए ।

बूटक ॥

ध्यावज्यो मुनिवर अनुक्रमें कर विविध अरथ निधान ए ।
चूलिका संयुत जलधिपूरव रहित शेष सुज्ञान ए ।
किम अंगचूलिका वंगचूलिका व्यवहारचूलिकादि भाव ए ।
भवि शुद्ध भावें चूलिका श्रुति कुसुमांजलि चाढो ध्याव ए ॥५॥
ॐ ह्रीं श्रीदृष्टिवादे चूलिकासूत्रेभ्यः ॥ कु० ॥५॥
इति पंच कुसुमांजलि ॥

दोहा ॥

बारम अंगगत तीसरो, पूरवगत अधिकार ।
तिन कारन परथम भणी, कुसुमांजलि सुविचार ॥१॥
हिव परतेकें वरणउं, पूरव चउद विधान ।
मुनिवर भावें सेवना, सरावग दरव-परधान ॥२॥

ढाल ॥

पंच कल्याणकं ॥ ए चाल ॥ राग देशाख ॥
पूरव उत्तर मुखैं पीठत्रिक रचि सुखैं ।
विविध मणिरतन वर भासकं ॥ अ० ॥ भा० ॥१॥
चवद पुसतक धरी थापना आदरी ।
करीय वास-पूज उल्हासकं ॥ अ० ॥ ल्हा० ॥२॥
नान उपगरण सुचि चवद चाढो रुचि ।
चवद वसुदरव पूज आदरो ॥अ० ॥आ०॥३॥

परथम जिनमुख लही त्रिपदि गणधर गही ।
 पूरव रचना करी सादरो ॥ अ० ॥ सा० ॥४॥
 तीरथकरबिबसम दरवश्रुति अनुगम ।
 भाववृद्धि-हेत भावि भावज्यो ॥ अ० ॥ भा० ॥५॥
 एह पूरवतने परम आलंबने ।
 निरजरा करमनी लावज्यो ॥ अ० ॥ ला० ॥ ६॥
 भव्य हितकारणे भवजलधि तारने ।
 पूरव अधिकार सुभ वरतवुं ॥ अ० ॥ व० ॥७॥
 नान पद भगतिभर सूत्र समवाय धर ।
 निद्धि-चारित लही संतवुं ॥ अ० ॥ संस०(त) ॥८॥
 इति प्रथम ढाल ॥

अब द्रव्याष्टक मुद्रा रुमाल लेइ पढना ॥

दोहा ॥

पूजो भविजन भावसुं, प्रथम पूरव उत्पाद ।
 तनमय एकत ध्यावतां, थायें परम आल्हाद ॥१॥

ढाल ॥

श्रीसंखेसर पास जिनेसर भेटियें ॥ ए चाल ॥
 स्यादवाद मत युक्त जिनेसर भाषियो ।
 प्रथम पूर्व उत्पाद गुणाकर राखियो ।
 साधुवृंद सुविचार पढो ए पूर्वने ।
 जिम पामो भवपार दलो करम पूर्वने ॥१॥
 वस्तु दसक सदरूप यथारथ एहमें ।
 जलधि चूलिका भाव धरो मन गेहमें ।
 एहनो अरथ गंभीर करो निज अनुभवें ।
 निरमल निजसतभाव गहो सुख वरधवै ॥२॥
 ग्यार कोड पदमान ज्यो तनमयपणें ।
 द्रव्याष्टक करि पूज वरो जिम नानणें ।

निद्धि-उदयगणि शिष्य चारित्रनंदी भणें ।
परमानंद सुख हेतु जाण्यो हिव थिरमणें ॥

काव्यं ॥

लोके धर्मादिकानां निजपरविभवैर्धीविकल्पानुयोगैः
सर्वज्ञास्याद्गणेशास्त्रिपदिवचनमालम्ब्य यत्र स्वरूपं ॥
आद्यन्ताब्धिप्रभिन्नैर्बहुविधमगदन्पूर्वमुत्पादकं तं
द्रव्याष्टाभिर्यजामि त्रिकरणमनसा ज्ञानरत्नाय भक्त्या ॥१॥
ॐ ह्रीं ॥ श्रीमद्दृष्टिवादान्तर्गत प्रथमोत्पादपूर्वं ॥
इति प्रथमोत्पादपूर्वं ॥२॥१२॥१॥

दोहा ॥

श्रीपूरव पूजो सदा आग्रायणी अभिहांन ।
निर-तिरि गतिनें रोकवा, जाणो ए अनुमान ॥१॥

ढाल ॥

सुण चंदाजी परमातम । ए चाल ॥
भवि प्राणीजी जिनभाषित पूरव बीजो धारज्यो ।
अनुभवे करिजी लक्ष नवति षट संख्या पद संभारज्यो ॥टेका॥
दृष्टिवाद अंगेनी वाणी छै, अभिधानें अग्रायणी छै ।
विविध भाव निरमाणी छै, एतो बहुविध गुणमणि षानी छै ॥
भ० ॥१॥

वस्तु चतुर्दश सूचक छै, चूलिका बार प्ररूपक छै ।
निज सुध सत्ता द्योतक छै, अनादि अनंत गुणभासक छै ॥
भु० ॥२॥

इण अनुभव सुखकंदी छै, निज परमारथ छंदी छै ।
त्रिभुवन जन ते वंदी छै, निद्धयुदय चारित्रनंदी छै ॥ भ० ॥३॥

काव्यं ॥

साधूनां ज्ञानसङ्गाद्रिपुदलदलने शक्रवज्रोपमं च
वस्तुव्यूहाब्धिकाष्ट(ष्टा)प्रमितविवरणं विस्तृताख्यातमत्र ।

मातङ्गार्कघ्नलक्षप्रमितपदमणिज्योतिनानार्थयुक्तं
तत्पूर्वाग्रायणीयं स्तुतियुतयजनं द्रव्यनागैर्दधामि ॥१॥

ॐ ह्रीं० आग्रायणीय पूर्व० ॥

इत्याग्रायणीय पूर्व ॥२॥१२॥२॥

दोहा ॥

पूजो सुभ भावें करी, श्रीवीरय अनुवाद ।

भक्ति करता एहथी, थाये परम आल्हाद ॥१॥

ढाल ॥

निरख निरख तुझ बिबनें ॥ए चाल ॥

सुण सुण जिन श्रुति भारती, हरषित थायें मुझ चित्त, पूरव रलियामणो
॥ टेक ॥१॥

तीजो पूरव सांभली, सपतति लक्ष पद वित्त ॥पू० ॥२॥

ईभवस्तु-चूलिका सूचक, नामें वीर्यप्रवाद ॥पू० ॥३॥

ज्ञान महोदय प्राप्तये, मधु अमृत आस्वाद ॥पू० ॥४॥

द्रव्याष्टक करि पूजियै, द्रव्य भाव शुचि धार ॥पू० ॥५॥

तेहथी निद्धि उदय थयो चारित्रनंदि सुखकार ॥पू० ॥६॥

काव्यं ॥

लोके दुःकर्मभेद्येऽखिलभवविपिनं वर्तयिष्णुं तपस्सु

कश्चिदन्योप्यशक्यो विविधमदवशैर्ध्वंसितुं दुर्नयैस्तं ।

वीर्यं संगोप्य कुमैव निजपदधनैर्ज्ञानसद्धानरक्त-

मेतद्वीर्यप्रवादं मुनिगणगुणदं द्रव्यनागैर्यजामि ॥१॥

ॐ ह्रीं० वीर्यानुवाद पूर्व० ॥

इति वीर्यानुवादपूर्वार्चनम् ॥ २॥१२॥३॥

दोहा ॥

भविजन त्रिकरण थिर करी, पूजो धरि आनंद ।

अस्ति नास्ति पूरव भणी, जिम पामो सुखकंद ॥१॥

ढाल ॥

रामत रमवा हुं गइ थी ॥ ए चाल ॥

सुणो भविजन सुभ भावसुं, जिन भारति सुखकार हे माय ।

पद षष्टिलक्ष जिन भाषियो, पूरव चोथो गुणधार हे माय ॥
सु० ॥१॥

सप्त भंगिइं सोहतो, अस्तिनास्ति परवाद हे माई ।
दसईभ वस्तु दस चूलिका सूचक कीनो अगाध हे माय ॥
सु० ॥२॥

त्रिक शुद्धी एहनें सदा, विनयें पूज रचाइ हे माय ।
तेहथी निधि उदयें करी चारित्रनंदि सुख थाइ हे माय ॥
सु० ॥३॥

काव्य ॥

स्याद्वादत्वं पदार्थे मनसि मुनिवराः भावयन्त्यत्र पूर्वे,
अस्तित्वं नास्तिकं स्यादहितमुभयकं द्वाववक्तव्ययोगौ ।
गुप्त्यैकं भूधराणि त्रिभुवनपदगं विस्तृतैः सूचितं च
तत्तं पूर्वं यजेयं परमसुखनिवासाय सद्द्रव्यपुञ्जैः ॥१॥

ॐ ह्रीं अस्तिनास्तिवाद पूर्व० ॥

इत्यस्तिनास्तिप्रवादपूर्वार्चनम् ॥२॥१२॥४

दोहा ॥

पंचम पूरव पूजियै पंचम गति दातार ।
ज्ञान प्रवादे नाणनें भाख्यो अरथ विचार ॥१॥

ढाल ॥

श्रीसंखेशर पास ॥ ए चाल ॥
पूरव नानप्रवाद धरो निज उरकजें ।
युगैषट वस्तु विचार तेहिज रिधिसंपजें ॥
बहिरातम तज योग लहै अंतरातमा ।
सिद्धी सत्ता वास हुवै परमातमा ॥१॥
काल अनादि अनंत दलै करम वरगना ।
साधें सादि अनंत केवल बोध दरशना ॥
नाण तणो अधिकार पूरव माहें कह्यो ।
एकउनकोटपदमान अरथ बहु संगह्यो ॥२॥

शुचि निरमल ईभद्रव्य धरो पात्र कंचने ।
 द्रव्य भाव शुचि होय करो पूरव अरचने ।
 एहथी भवि शुभ भाव धरै मति तत्तमें ।
 निध्युदय चारित्रनंदि लहै या जगतमें ॥३॥

काव्यं ॥

ज्ञानैर्ज्ञेयादिरूपं प्रवरमतिबलैर्ज्ञायते सत्पदार्थं
 हेयोपादेयभावं श्रुतिगुरुविनयैर्बोध्यते स्वात्मरूपं ।
 यत्र ज्ञानाधिकारे तमदलदलनं द्वादशाङ्गं प्रधानं
 तस्माज्ज्ञानप्रवादं नृनिपुणरचितैर्द्रव्यनागैर्यजामि ॥१॥

ॐ ह्रीं ॥ श्रीनानप्पवायपुर्वं ॥

इति ज्ञानप्रवादपूर्वार्चनम् ॥ २॥१२॥५॥१७॥

दोहा ॥

पूरव सत्य प्रवादनें पूजू हुं तिरिकाल ।
 भाव यथारथ जाणवा एह सूर रुचिमाल ॥१॥

ढाल ॥

आदै अरिहंत विराजै ॥ ए चाल ॥
 छट्ठो पूरव समरीजै उपयोगे वचन चरीजै ।
 श्रीसत्यवाद भज लीजै वस्तु सोलस भाव वरीजै ॥
 भविक जन सेवज्यो प्रवचननें ॥ टेक ॥१॥
 रस अधिपद कोटि अनूपी ते मे सत्यवाद प्ररूपी ।
 दरव भाव यथारथ चूंपी निज रमतां थायें शिव भूपी ॥

भ० ॥२॥

वर्सुं द्रव्ये पूज रचावो त्रिन योगनी थिरता रमावो ।
 अमृतरस भावना भावो निधिउदय चारित्र मन लावो ॥ भ० ॥३॥

काव्यं ॥

द्रव्यक्षेत्रादिभावैर्नियमितवचनैः सत्यवर्तिष्णुभावं ।
 कश्चिद्योगानुयोगैरखिलमुनिवरान्मौनमेव प्रधानं ॥
 सत्यासत्यादिभेदैर्ललितनगनयैर्विस्तृतं यत्र सद्वाक्
 तस्मात्सत्यप्रवादं गुणगणजलार्धिं द्रव्यवर्गैर्यजामि ॥१॥

ॐ ह्रीं सत्यप्रवाद पूर्व० ।

इति सत्यप्रवादपूर्व ॥२॥१२॥६॥१८॥

दोहा ॥

पूरव आतमवादाने आतमबोध विकाश ।

अष्ट द्रव्य कर पूजतां थायें परम उल्हास ॥१॥

ढाल ॥

विजयानंदन वीनतीजी ॥ए चाल ॥

सपतम पूरव जांणीयैजी नामें आतमवाद ।

पद नखें रसैं कोटी भजोजी जिम नित थायें आल्हाद ॥१॥

मन मोह्यो मुनिजी नव निधि रिधि श्रुतिधार ॥टेका॥

करसाखामित धारियेंजी वस्तु विचारसरूप ।

पर आसा पासा तजीजी शिव रिधि थायें जेथी भूप ॥२॥ म० ॥

भव भव सेउं एहनेंजी द्रव्याष्टक भर थाल ।

तेहथी निद्धि उदय घणोजी थायें चारित्र गुणमाल ॥३॥ म० ॥

काव्यं ॥

आत्मासंख्यप्रदेशानुभवहृदयगं सर्वदा ज्ञानरूपं ।

नित्यं स्वात्मस्वरूपैर्विमलशुभतरं स्थैर्यभावेन युक्तं ।

तस्मादात्मैकभेदे नयवचनविधौ नैकधोक्तं जिनेन्द्रै

स्तद्वादोक्तात्मवादं सुचितरसरसैर्द्रव्यनैर्गैर्यजामि ॥१॥

ॐ ह्रीं ॥ आत्मप्रवादपूर्व० ॥

इत्यात्मप्रवादाच्चर्वनम् ॥२॥१२॥७॥१९॥

दोहा ॥

पूरव करमप्रवादनें भाष्यो श्रीजिनराज ।

जिणवाणी जिनवर समो सेवो भवि सुखसाज ॥१॥

ढाल ॥

धरम जिनेसर गांड रंगसुं ॥ए राग ॥

करम प्रवाद पूरव भजो भावसुं ।

जांणो मूलोत्तर करम ॥ सुरिजन ॥टेका॥

जिनवर भाखै मुनि जन आगलै । तेण लहै शिवशर्म ॥सु० ॥१॥

नखँदस वस्तु विचार समन्वित । भाव यथार्थ भास ॥सु० ॥
 पद इग कोटी अधिको जानियै । सहस अशीतिसु भास ॥सु० ॥२॥
 ए पूरव इभं द्रव्ये पूजतां । लह्यो शिव सुरतरु कंद ॥सु० ॥
 रिद्धि अनरगल निद्धि उदय थकी पामे चारित्रनंद ॥सु० ॥

काव्य ॥

विष्णुश्चक्रीबलेन्द्रप्रमुखजनगणात्रर्तकः संसृताब्धौ ।
 दुर्जयोऽयं विपाके प्रवरबलयुतैः कृष्णरामादिभिश्च ॥
 एतत्कर्मप्रबन्धादिकविविधविचारान्विताम्भोधिरूप
 स्तस्मात्कर्मप्रवादो हरतु मम रिपूनर्हतो द्रव्यवर्गैः ॥१॥

ॐ ह्रीं करमप्रवाद पूर्व० ॥

इति करमवाद पूर्वार्चनम् ॥२॥ ५२॥८॥३०॥

दोहा ॥

पूरव प्रत्याख्याननें, भविजन सुनो मन लाय ॥
 सेवो पूजो भावसुं भव भव दुरित पलाय ॥१॥

ढाल ॥

॥ राग घाटो ॥ चुलिया सें योवनावहार भयलों ॥ ए चाल ॥
 चुलियासें मनुवावहार होयलों । जिनजी किहां लो मनावुं ॥टेका॥
 मनुवो मोरो खिन खिन अनघर जइले । तोरी वतियां कैसै सुनाइ
 ॥जि० ॥१॥

हिव मोरे अंतराय षयउपशम कर । तोरी वतियां मनुवो भाइ
 ॥जि० ॥२॥

प्रत्याख्यान पूरव अवगाही । नखमित वस्तु संयुत ॥जि० ॥३॥
 ग्रहकृत्यत्रिक अधिलक्ष पद भाख्यो । ते होयलों मंगल वित्त
 ॥ जि० ॥४॥

द्रव्याष्टक करि एहनें पूजित । थार्ये परम पवित्त ॥जि० ॥५॥
 एहथी निद्धि उदय कर पायो । चारित्रनंदि सुखवित्त ॥जि० ॥६॥

काव्यं ॥

भूतागाम्यादिभेदैः प्रवचनजलधौ दिग्विधः सूचितोऽस्ति
तत्राहोरात्रकालैर्भवति दसविधः पौरुषादिप्रमाणैः ।
येनेच्छन्रोधपूर्वं निखिलतपगणं भिक्षवो भावयन्ति ।
तत्प्रत्याख्यानवादं तमदलनरविं द्रव्यवर्गैर्यजामि ॥१॥

ॐ ह्रीं प्रत्याख्यान प्रवाद पूर्व० ॥

इति प्रत्याख्यानप्रवादाच्चर्वनम् ॥२॥ १२॥ ९॥

दोहा ॥

भवि पूजो प्रवचन भणी पूरव विद्यावाद ।
विविध चित्र त्रिभुवनजनें जिहां विद्यापरवाद ॥१॥

ढाल ॥

प्रभू मूरति संजम तपमय रे ॥ए चाला॥
श्रुति भजीय निरमल नाण लह्यो रे ॥ नि० गुण लह्यो रे । श्रु०
॥टेक॥

जिनवर श्रुति सुण्यो विद्यानुवाद थुण्यो ।
शिवकोटि पंचदस सहस गुण्यो रे । श्रु० ॥१॥
मुनि अनुभव कियो सुभ ध्यानलय लियो ।
तिथि वस्तु भाव प्रमित रम्यो रे । श्रु० ॥२॥
र्वसु द्रव्य कर धर्यो पूरव यजन कर्यो ।
निधि चारित्रनंदि सुख थयो रे । श्रु० ॥३॥

काव्यं ॥

एकव्योमप्रदेशार्यमशशिरुचिकाभ्राम्बुजंघादिलब्धि
प्रज्ञसीशृङ्खलादिप्रवरमणिपुरं भिक्षुविश्रामवासं ।
नानाविद्यादिरत्नैर्भूतवरजलार्धिं पूर्वविद्याप्रवादं
द्रव्याष्टाभिर्यजेयं दुरितरिपुदलं शक्रवज्रोपमं च ॥१॥

ॐ ह्रीं विद्यानुवाद पूर्व० ॥

इति विद्यानुवादाच्चर्वनम् ॥१२॥१०॥

दोहा ॥

जिनश्रुति' पूरव नित यजो ग्यारम सुरसुखदाय ।
अनुक्रम परमात्म लहै निज शुद्धाकृति भाय ॥१॥

ढाल ॥

मजा उडाय ले बुढिया ॥ ए चाल ॥
श्रुति पूरव भज ले मनुवा जिनधी निजचित धारे ॥टेका॥
पूरव भज ले ग्यारमो मुनिवर नाम ध्येय कल्याण रे ॥१॥श्रु०॥
साधुवरग कल्याणकारक ए गुणगणगरिमनिधान रे ॥२॥श्रु०॥
द्वादस वस्तु सूचक रत्नाकर ते निज सत्ता गहाइ रे ॥श्रु० ॥३॥
पद जिनयुगमित कोटी रमणें सुध चिदध्यान रहाइ रे ॥श्रु०॥४॥
सकल सुरभि सुचि द्रव्यें यजतां लाभै रिधिविसतार रे ॥श्रु० ॥५॥
निद्धिउदयकर चारित्रनंदी पायो सुखभंडार रे ॥श्रु०॥

काव्यं ॥

खल्वर्हद्भिधुवर्गान्विण(न)य गुणयुतान् ज्ञानसम्यक्त्वहेतुं ।
मुक्तिस्त्रीसौख्यरूपं निजगुणरमणं साधनन्तद्बुबीजं ।
पूर्वावन्ध्यं शिवं वा प्रमितगुणनिधिं स्वेप्सितार्थं सुरद्वं ।
द्रव्याष्टाभिर्यजेयं भवजलधितरिं शाश्वतानन्दकाय ॥१॥

ॐ ह्रीं कल्याणनामध्वेयं ॥

इति कल्याणनामध्वेयार्चनम् ॥२॥१२॥११॥२३॥

दोहा ॥

पूरव प्राणावायनै धारो हृदय मझार ।
बारमो सुरसुख एहथी पामै मुनि ततकाल ॥

ढाल ॥

मन मोहन मेरी अंगिया रंग डारी ॥ ए चाल ॥
मोकुं तो रंग डारी मनमोहन जिनधी ॥मो० ॥टेका॥
पंच बिरति रति वागा पहरी संजम भूषन धारी ॥म० ॥१॥
नवबिध ब्रम्ह अनोपम कंकुम नान गुलालभूत सारी ॥म०॥२॥
मुनि उत्तर गुणरंग पिचकारी पूर्वार्थ अबीर उडारी ॥म० ॥३॥
प्राणावाय पूरव भाजन विच त्रिदश वस्तु पाक लगारी ॥म० ॥४॥

षट् पंचाशत लख इग कोटी पद यजो इभट् द्रव्य धारी ॥म० ॥५॥
निद्धि उध्यकर चारित्रनंदी परमानंद थयो भारी ॥म०॥६॥

काव्यं ॥

प्राणायामस्त्रिकं वा सनखचरमितं ध्यानवेदप्रमाणं ।
प्रत्याहाराम्बुरार्शि ग्रहयमनियमौ धारणेषु प्रमाणं ।
यँ ऐँ वँ रौँ तथा लौँ पवनमदनगं तत्त्वभावस्वरूपं ।
प्राणावायाख्यपूर्वं ललितपदचयं द्रव्यनैर्गैर्यं जामि ॥१॥
ॐ ह्रीं० प्रणावाय पूर्व० ॥

इति प्राणावायपूर्वार्चनम् ॥२॥१२॥१२॥२४॥

दोहा ॥

प्रणमो पूरव तेरमो अनुपम किरिया विशाल ।
अष्ट द्रव्य कर पूजतां पामे गुणमणि माल ॥१॥

ढाल ॥

राग मालवी गवडी ॥

सर्व करमदलन जिनेंद्र प्रवचन भावो हृदय मझार रे ॥साधो॥

भा० ॥टेका॥

द्वादशांगी श्रुति अभ्यंतर क्रियाविशाल पूरव धार रे ॥सा०॥१॥ स०॥
भाखियो जिन समवसरणे किरिया तणो अधिकार रे ॥सा०॥
नख दश वस्तू भाव अद्भुत पद ग्रह कोटि सुसार रे ॥सा०॥२॥स०॥
अष्ट द्रव्ये भाव धरकै पूज रचो तिहुं काल रे ॥स०॥
निध्युदय चारित्रनंदे लाधो सुख सुविशाल रे ॥सा०॥३॥स० ॥

काव्यं ॥

साध्वाचारक्रियायाश्चरणकरणयोः सप्ततेः सूचितं च ।
संसारादिक्रियापि प्रवचनजननीभावनादिप्रवृत्तिं ।
शास्त्रास्त्रस्वर्णरत्नप्रमुखनिधिगृहं सक्रियाम्पोनिधिं च
जेयं ज्ञात्वा सुयोगैर्निजपदविधिलाभाय संस्तौमि भक्त्या ॥१॥

ॐ ह्रीं० ॥ क्रियाविशालपूर्व ॥

इति क्रियाविशालपूर्वार्चनम् ॥२॥१२॥२५॥

दोहा ॥

चउदम पूरव नित नमो दुविधपूतता धार ।

सेवो प्राणी भावसुं जूं पामो भवपार ॥

ढाल ॥

तुझ दरशन के कामी रे ॥ए चाल ॥

जिन प्रवचन बलिहारी रे परमानंद पाया ॥जि० ॥टेका॥

लोकालोक स्वरूप प्रकाशक भविकज-बोध कराया ।

नभ तल तरणि किरण रुचि भू-कज ए दृष्टांत धराया रे ॥प० ॥१॥

बिंदुसार वा लोकप्रवादें नख पण वसतू माया ।

रुचकाष्टक निरमलता कारण दुरधर दुरित गमाया रे ॥प०॥२॥

कोटि द्वादश पद लक्ष पंचाशत पद अरथागम धाया ।

सेवित निध्युदय चारित्रनंदी लहै रिधि वृधि सुखदाया रे ॥प०॥३॥

ॐ ह्रीं बिंदुसार पूर्वें ॥

इति लोकप्रवाद वा बिंदुसार पूर्वार्चनम् ॥२॥१२॥१४॥२६॥

दोहा ॥

पूरवगत पूजा करी पण अधिकार समेत ।

दृष्टिवाद अंग पूजियै निज अनुभव गुण लेत ॥१॥

काव्यं ॥

सद्ध्यानाधारभूतं दुरितरजसमीरं समृद्धिप्रदोय-

मेतत्पूर्वानुभावैः सुरमणिसदृशो भव्यसत्त्वाः प्रयान्ति ।

नृनाकानुत्तरादेरचलसुखनिधिं प्रेत्य गच्छन्ति सिद्धि ।

सन्तत्यैश्वर्यपद्मप्रवचननिधिभिः संयमः सौख्यमेनि ॥१॥

विमल कोटक चन्द्रकुलाम्बरे खरतराधिपराजमुनीश्वरः ।

गुरुपदाम्बुजभृङ्गसुवाचकः समभवद्विजयोत्तररामकः ॥२॥

प्रवरवाचकवंशपरम्पराः पदमहर्ष सुखार्थककंचन ।

महिमचित्रकनिद्धिसुवाचकाः समभवन् जिनशासनपारगाः ॥३॥

गुरुपदाम्बुजहंससुसंयमः परमसिद्धिसुखाय विनिर्ममे ।

शंखगार्ष्टमंहीनमिजन्मनि विपुलपूर्वगताधिकृतस्तुति ॥४॥

ढाल ॥

भविजन सुभभाव ॥ ए चाल ॥

भवि धारिय उल्हास पूरवगत श्रुति भजियै रै ।भ० ॥टेक०॥

बारम अंगें पण अधिकार परिकर्म १, सूत्र २, पूरवगत ३, सार
।भ०॥

अनुयोग ४, चूलिका ५, पंचम जान । इहां पूरवगत श्रुति परिमाण
।भ० ॥१॥

गणधर परथम रचना जान तेहथी पूरव पूज वखान ।भ०॥

द्वादश अंग पिण पाछै जोय अलपमति मुनिजननें होय ।भ० ॥२॥

ए संपूरन बारमो अंग नियमा समकिति पथणै रंग ।भ० ॥

लेसें पूरव मान विचार जिन आगमथी कीनो उधार ।भ० ॥३॥

कोटक शशिकुल खरतर ईस सिंह पटोधर राजमुनीश ।भ०॥

तसु पद सरवर हंससमान पाठक रामविजय गुनखान ।भ०॥४॥

वाचक वंश परंपर जान पदमहरष सुखनंदनमान ।भ०॥

कनक महिम चित्रकुमार विनेय निधि पदकज भृंग संयमगेय ।भ०॥५॥

शर खग धृति ॥१८९५॥नमि जनम दिन जान, रचना कीनी श्रुति
गुन षान ।भ०॥

ए श्रुति पूजन जे कर रंग ते नित विलसें नवनिधि रंग ।भ०॥६॥

काव्य ॥

जिनवरागम पूर्वगतस्तुति भविकसत्त्वभवोदधितारका ।

विपुलसन्ततिसंपददायका सुनिधिसंयमवित्तमुपेतु मे ॥१॥

मुं ह्रीं श्रीमद्दृष्टिवादांगाय द्रव्याष्टौ यज्ञा० ॥१५॥

दोहा ॥

श्रावक जन भावें करी देवो अरथ विशाल ।

जिम निज कमला आदरी पामो शिवशुखमाल ॥१॥

ढाल ॥

तूठो तूठो रे मुझ साहिब ॥ए चाल॥

भावो भावो रे भवि चउद पूरव श्रुति भावो ॥टेका॥

बारमा अंगनी तीजी परूवना चूलिका पंचम गावो ।
 तिन कारण चित अधिक उल्हासें दृष्टिवाद पिण ध्यावो रे । ५० ॥१॥
 भवसिद्धी सुभ दरशन आश्रय दस चउद पूरव गावो ।
 भाव षयोपशम श्रुति अभ्यासें संपद सहज निपावो रे । ५० ॥२॥
 अनुकरमें जिन भगति नानें गणधर निज पद पावै ।
 नवनिधिसंयमं कुशलें धारी अविचल कमला रमावै रै । ५० ॥३॥

काव्यं ॥

प्रवरपूर्वगतश्रुतिसंपदं विमलभावहृदाम्बुज धारयन् ॥
 निजकलत्रमुपेत्य सुखेन ते शिवगतं प्रणमामि शिवाय तं ॥१॥
 ॐ ह्रीं श्रीं दृष्टिवादश्रुतिभ्योर्थं यजामहे स्वाहाः ॥ इत्यर्थम् ॥
 इति महोपाध्याय चरित्रनंद कृता ॥ इति पूर्वगत पूजा समाप्ता ॥

अथ आरती ॥

जय जय जिनराया ॥ ए चाल ॥
 जय जय अविकारा आरति करुं सुखकारा ।
 पूरव श्रुतिसारा ॥ ज० ॥१॥
 उतपाद १, अग्रनीय, २, वीरयवादे ३
 अस्ति नास्ति ॥४॥ स्यादवादा ॥
 ए चउ पूरव अतिशय चूलिका ॥ संयुत परिवादा ॥ ज० ॥२॥
 नान ५, सत्य ६, आतम ७, करमवादे ८, पचखान ९, गुनधारा ॥
 विद्या १०, अवंझ ११, प्राणावाय १२, बारमो ॥ किरिया १३,
 बिंदुसारा १४, ज० ॥३॥
 ए चउद पूरव नित प्रति ध्यावत, परमानंद भाया ।
 तनमय तत्त्व रमणता आदर, परसुख विरमाया ॥ ज० ॥४॥
 जे भवि पूरवगत श्रुति आरति करस्यै चित लाया ।
 ते निधि चारित्र कमला वरस्यै वंछित फल पाया ॥ ज० ॥५॥
 इति पूरवगत आरती ॥ श्री श्री श्री
 साहा फूलचंद मूलचंद पठनार्थ ॥